

ZRANĚNÍ ZPŮSOBENÁ ZNEUŽÍVÁNÍM

Pomůcka pro formátory,
vychovatele a pastorační pracovníky

ANNA DEODATOVÁ
AMEDEO CENCINI
GOTTFRIED UGOLINI

NÁRODNÍ SLUŽBA
PRO OCHRANU NEZLETILÝCH
ITALSKÉ BISKUPSKÉ
KONFERENCE

Karmelitánské nakladatelství

ČESKÁ
BISKUPSKÁ
KONFERENCE

ZRANĚNÍ ZPŮSOBENÁ ZNEUŽÍVÁNÍM

Zranění způsobená zneužíváním

Pomůcka pro formátory,
vychovatelé a pastorační pracovníky

ANNA DEODATOVÁ
AMEDEO CENCINI
GOTTFRIED UGOLINI

NÁRODNÍ SLUŽBA
PRO OCHRANU NEZLETILÝCH
ITALSKÉ BISKUPSKÉ
KONFERENCE

KARMELITÁNSKÉ NAKLADATELSTVÍ

Publikace vychází ve spolupráci s Komisí pro nauku víry České biskupské konference a díky finanční podpoře nadace Renovabis. Druhý svazek na stejné téma vyšel v Karmelitánském nakladatelství v roce 2022 pod názvem

Prevence a ochrana nezletilých ve farnosti: osvědčené postupy.

Pomůcka pro formátory, vychovatele a pastorační pracovníky.

Více informací na:

www.cirkev.cz/cs/zneuzivani-v-cirkvi

© 2020 Conferenza Episcopale Italiana

Původní dokument vydala v italštině

Národní služba pro ochranu nezletilých

Italské biskupské konference

Czech edition © Karmelitánské nakladatelství, s. r. o., Praha, 2021

ISBN 978-80-7566-196-8

„ZRANĚNÍ NIKDY NELZE PROMLČET“

*Z listu papeže Františka Božímu lidu,
20. srpna 2018*

Kde dochází ke zneužívání? Kdy k němu dochází? Jaké jsou jeho charakteristiky? A zejména, jaké jsou jeho následky pro oběť? Na tyto i další otázky se snaží nalézt odpověď tato příručka, pojatá jako pedagogický a informační materiál, jenž může vychovatelům a pastoračním pracovníkům pomoci pochopit hrůznou realitu zneužívání. Připomíná nám všem, že ve středu a na počátku každého zamyšlení a porozumění musí být přijetí, uznání a naslouchání zraněným lidem.

Nový přístup, revize a prověření zla a utrpení plynoucího ze zneužívání moci a svědomí a ze sexuálního zneužívání, spáchaného těž osobami z řad církve, je nutností a úkolem, kterému je třeba se okamžitě věnovat ve všech prostředích a na všech úrovních církve. Zahrnuje revizi a reformu teologických, duchovních a pastoračních konceptů a kanonického práva, charismat a cílů církevních sdružení, institucí a organizací, náboženských řádů, institutů zasvěceného a apoštolského života, nových forem zasvěceného života, církevních hnutí a dalších skupin v rámci církve.

OBSAH

1	SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ	11
1)	SEXUALITA JAKO DAR	13
2)	REALITA SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ	14
2	VÝZNAM SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ	15
1)	ZNEUŽITÍ OSOBY	17
2)	ZNEUŽITÍ VZTAHU	18
3)	NEPLATNOST SOUHLASU V PŘÍPADĚ ZNEUŽÍVÁNÍ	19
4)	ZNEUŽITÍ JE DEFINOVÁNO SUBJEKTIVNÍ ZKUŠENOSTÍ	20
3	DEFINICE SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ	21
1)	SKUTEČNOSTI DEFINUJÍCÍ SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ	24
2)	ROZDÍL MEZI ZNEUŽÍVÁNÍM BEZ FYZICKÉHO KONTAKTU A S FYZICKÝM KONTAKTEM	24
a)	Sexuální zneužívání bez fyzického kontaktu	24
b)	Sexuální zneužívání s fyzickým kontaktem	25
c)	Bezděčný a nezbytný fyzický kontakt	27
4	OBĚTI A MÍSTA SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ	29
1)	NEZLETILÍ A ZRANITELNÍ DOSPĚLÍ	31
2)	OSOBY ZRANĚNÉ ZNEUŽÍVÁNÍM	31
3)	ZNEUŽÍVÁNÍ V RODINĚ A RODINNÉM PROSTŘEDÍ	32
4)	ZNEUŽÍVÁNÍ MEZI NEZLETILÝMI	33
5)	ZNEUŽÍVÁNÍ V CÍRKVI	33
5	CHARAKTERISTIKY ZNEUŽÍVÁNÍ	37
1)	RŮZNÉ FORMY ZNEUŽÍVÁNÍ	39
2)	ASYMETRICKÝ VZTAH	40
3)	PŘEDPOKLADY PRO ZNEUŽÍVÁNÍ A LÁKÁNÍ	40
4)	PŘÍSTUP ZAMĚŘENÝ NA OBKLÍČENÍ OBĚTI	45
5)	IZOLOVÁNÍ OBĚTI A POVINNOST MLČENLIVOSTI	46
6)	ZNEUŽITÍ INTIMITY A NITERNÉHO SVĚTA OBĚTI	46

7) ZNEUŽÍVÁNÍ PROSTŘEDNICTVÍM INTERNETU A SOCIÁLNÍCH SÍTÍ	46
6 NÁSLEDKY PRO OBĚŤ	49
1) TRAUMATIZUJÍCÍ ZKUŠENOST	51
2) ZNEUŽÍVÁNÍ MÁ DOPAD NA CELOU OSOBU	52
3) ZNEUŽITÍ ZNAMENÁ EXISTENCIÁLNÍ KRIZI	53
4) NÁSLEDKY ZNEUŽITÍ	53
a) Psychologické následky	54
b) Fyzické následky	55
c) Psychosociální následky	55
d) Dopady na chování	56
e) Duchovní následky	56
7 ZNEUŽÍVAJÍCÍ OSOBA	59
1) PROFIL ZNEUŽÍVAJÍCÍCH OSOB	61
2) PORUCHY SEXUÁLNÍ PREFERENCE	62
3) CITOVÁ NEZRALOST A PORUCHY OSOBNOSTI	63
4) OD ZNEUŽITÝCH KE ZNEUŽÍVAJÍCÍM (OD OBĚTI K AGRESOROVÍ)	66
5) PŘÍČINNÉ FAKTORY ZNEUŽÍVÁNÍ	66
a) Existenciální prázdnota a kompenzace	67
b) Příčiny zakořeněné v nitru osobnosti	67
8 VÝZNAM ZNEUŽÍVÁNÍ V DNEŠNÍ CÍRKVI	69
1) PŘEKONÁNÍ REDUKUJÍCÍHO A DEFENZIVNÍHO PŘÍSTUPU	73
2) OTEVŘÍT SE SYSTÉMOVÉMU PŘÍSTUPU	73
3) ODVAHA K PRAVDĚ	75
4) ÚKOL CÍRKEVNÍHO SPOLEČENSTVÍ	76
5) SKANDÁL NĚKOLIKA, MEDIOKRITA MNOHA	77
6) SYSTÉMOVÉ FAKTORY	80

9	OCHRANA OBĚTÍ A PREVENCE ZNEUŽÍVÁNÍ	85
1)	POZORNOST VĚNOVANÁ OBĚTI MÁ ABSOLUTNÍ PRIORITY	87
2)	OD DEFENZIVNÍHO POSTOJE K ODPOVĚDNÉMU A TRANSPARENTNÍMU STYLU	89
3)	KULTURA DIALOGU A PREVENCE	90
4)	PŘIJETÍ A NASLOUCHÁNÍ OBĚTEM	91
5)	ZA KULTURU KOMPLEXNÍ A SPOLEČENSKÉ PREVENCE	93
10	VÝBĚR A FORMACE JAKO PRIMÁRNÍ A TRVALÁ PREVENTIVNÍ ČINNOST	97
1)	POZORNĚJŠÍ A DŮSLEDNĚJŠÍ VÝBĚR	99
2)	STRUKTURÁLNÍ A OSOBNOSTNÍ PROBLÉMY	100
3)	OBECNÝ PRINCIP VÝBĚRU	101
4)	BEHAVIORÁLNÍ INDIKACE	101
	a) Nejasný vztah k vlastní identitě a sexualitě	102
	b) Autorita jako moc	103
	c) Otázky související s nízkou sebeúctou	105
5)	FORMATIVNÍ PROCESY A VÝVOJOVÉ UZLY	107
6)	INTEGRACE SEXUALITY	108
7)	POZITIVNÍ ZNAKY INTEGRACE SEXUALITY	109
8)	CELIBÁT PRO KRÁLOVSTVÍ A KVALITA VZTAHŮ	111
9)	TRVALÁ FORMACE	114
	a) Na individuální úrovni	114
	b) Na skupinové úrovni	116
	c) Životní styl	116
	d) Neexistence trvalé formace znamená trvalou frustraci	118

NASLOUCHÁNÍ HLUBOKÉMU UTRPENÍ

„Trpí-li jeden úd, trpí s ním všechny ostatní údy“ (1 Kor 12,26). Tato slova svatého Pavla mi hlasitě znějí v srdci, když se opět dozvídám o utrpení, které mnoho mladistvých prožilo kvůli pohlavnímu zneužívání, zneužívání moci a zneužívání svědomí ze strany velkého množství kněží a zasvěcených osob. Je to zločin, který působí hluboká zranění z bolesti a bezmoci především obětem, ale také jejich rodinám a celému společenství, ať už jde o lidi věřící, anebo nevěřící. Při pohledu do minulosti není žádné úsilí ve snaze prosit o odpuštění nebo napravit spáchané škody dostatečné. A při pohledu do budoucnosti nebude nikdy málo toho, co lze podniknout pro vytvoření prostředí, ve kterém je možné nejen se opakování těchto situací vyvarovat, ale také znemožnit, aby se takové skutky kryly a přetrvávaly. Bolest obětí a jejich rodin je také naší bolestí, a proto je třeba, abychom znovu zdůraznili své odhodlání zabezpečit ochranu mladistvých i dospělých osob v situaci ohrožení.

(LIST PAPEŽE FRANTIŠKA BOŽÍMU LIDU, 20. SRPNA 2018)

1

SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ

1) SEXUALITA JAKO DAR

V křesťanském pojetí je lidská bytost stvořena k obrazu a podobě Boží. Tím je dána její důstojnost jakožto muže a ženy; vyzdvížena rozdílnost i vzájemnost, jelikož muž a žena jsou stvořeni jeden pro druhého, napodobující Boha Otce, který je pro člověka vším.

Sexualita je současně darem i úkolem, prostupuje rozvojem osobnosti a schopnosti vztahů s druhými a s Druhým, umožňuje přijímat a oceňovat odlišnost druhého jakožto jiného, než jsem já, bez přizpůsobování kohokoliv sobě samému. Takto žitá sexualita umožňuje prožívat vztahy plné vzájemného doplňování a respektu. Je tím, co dodává energii do života a do každého vztahu: božským požehnáním!

K ochraně lidské a křesťanské hodnoty sexuality byly v průběhu času definovány morální normy sloužící dobru člověka na úrovni jednotlivce i společnosti. V dějinách křesťanství byly tyto normy občas vystaveny riziku, že budou idealizovány a absolutizovány a že téměř nahradí nebo zastíní hodnoty sexuality jako takové; v konečném důsledku zredukovaly vizi sexuality na čistě morální hledisko, na těžko zvladatelnou sérii impulzů a na oblast života, v níž je každý přestupek považován za těžký hřích, jenž musí být přísně potrestán.

Tato reduktivní interpretace někdy vedla k většímu zdůraznění zákazů než krásy sexuality; toto vyzdvihování negativního aspektu a nikoli daru obdrženého

shora prohloubilo nedůvěřivý přístup křesťanů, řeholníků a duchovenstva k sexualitě jako takové.

2) REALITA SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ

Fenomén sexuálního zneužívání nezletilých a zranitelných osob je přítomen od počátku lidstva. Ve všech kulturách a náboženstvích bylo a je považováno za tabu a zároveň hodnoceno jako závažný trestný čin. Ve Starém zákoně hovoří zkušenost Božího lidu o Boží solidaritě a zápalu pro jeho lid a pro dobro všech. Zejména je zdůrazněna jeho starost o vdovy, chudé a sirotky. V Novém zákoně Ježíš porušuje tradiční normy a vzorce týkající se nemocných, žen a dětí. Přijímá ty nejmenší a staví je do středu své mise jako vzor těm, kdo hledají Boží království. Dělá tím revoluční gesto vzhledem k podřízenému postavení, které bylo kulturou té doby dětem dáno. Ježíš se představuje jako strážce a ochránce dětí, když varuje každého, kdo by jim ublížil: „Kdokoli by svedl jednoho z těchto maličkých, kteří ve mne věří, bylo by pro něj lepší, kdyby mu na krk pověsili mlýnský kámen a hodili ho do moře“ (Mk 9,42).